

20 митрополита (архиепископа) и епископа, некодико ексарха, више игумана или манастирских поглавара. Уз ове је још постојала велика множина свештеника и калуђера.

Пре но што пређемо на поједине гране државнога живота, ваља да поменемо разне друштвене сталеже, њихова права и обвезе, и њихов одношај међу собом и према држави. У средњем веку, кад је држава постојала из скупа људи са неједнаким правима, и кад су ови, баш према тим неједнаким правима сачињавали строго одељене сталеже, готово се сва државна радња управљала по привилегијама и обвезама разних друштвених сталежа. И ако у данашње време, поред готово свуда одомаћене равноправности, ни значај ни уважање друштвених сталежа нису мањи но што је то некада било, то је ипак у оном веку законом или обичајем освештана повластица већма излазила на видик и могла се, тако рећи, рукама опипати. Јер иако у наше дане лако можемо да појмимо установе и радњу културних држава а да дубље не испитујемо својствене одношаје друштвених сталежа, на. пр. одношаје велике и мале властеле, капиталиста и радника, произвођача и трговаца, или умних радника и умног пролетаријата; то се ипак у средњем веку не могу распознати ни саме фазе, како се у државној радњи мењају, ако одношаје и обим властитости разних друштвених сталежа не познајемо.

У Србији, као и у свима европским државама, налазимо разлику између појединих друштвених сталежа, која је поникла отуда, што неки, по својим повластицама, извесна права уживају, а што други таквих права немају. Ми смо већ напоменули, на који је начин постао онај друштвени сталеж, који се управо може назвати племићским сталежем. Даље смо често упућивали на разлику, која постоји између српског племства и феуднога у западној Европи, мада се у нечем подударају. Порекло српскога племства ваља тражити у избору, по коме су појединци, од других себи равних, узвишени на неко старешинско звање. Са свим је природно, што су ови људи фактичним вршењем власти, с временом задобили уважање, и тиме себи обезбедили извесна права и повластице, не толико по својој дужности, већ просто по уживању тога достојанства. А тако је исто природно, што су ова права и повластице по мало постале наследне у оним породицама, које су их стекле.

За време Немањића јавља се властеоство или племство већ као веома снажан сталеж, који се одликује својим големим добрима и множином повластица, као и својим одлучним утицајем на државне послове. Често смо имали прилику да видимо, каквом се енергијом ово властеоство и према самим краљевима истицало; а сила је властеоства тим већа бивала, што су се неке одличне породице међу собом тешње свезале и тиме су разгранате нараштаје створиле. Тако властеоско колено или племе имало је знатна непокретна добра, на којима су становали, не само поданици него и многе породице властеочића; и оно је над овима имало и неку судску власт, не баш у смислу западног феуда, али тек толико, да су ова племена често могла да развију велику самосталност. Племство се оснажило још и оним правом, што је у народној скупштини, са искључењем свију неплемића, имало удела у већању о општим пословима и што је у својим и у споровима својих поданика могло само да суди. Али је то било само у грађанским споровима. а кривично суђење без разлике спадало је у круг суђења краљевских, а позније царских судова.

Душанов законик разликује властелу од властеочића. Први беху више а други нижи или прости племићи. Каква је управо постојала разлика између једних и других, мучно је одредити. Према